

ÜNİVERSİTE: BİR ARAŞTIRMACI TOPLULUĞU(*)

Çeviren: Prof. Dr. Mahmut ADEM(**)
Ar. Gör. Talat AKASLAN(***)

XIX. yüzyılın ilk on yılında Almanya'da üniversite kurumu, başta Kante, Fichte, Sehellig ve Schleiermacher olmak üzere birçok filozof pek benzeri olmayan bir düşünce konusu olma ayrıcalığına sahip olmuştur. 1810 yılında Berlin Üniversitesi'nin kurulması, yeni bir görüşe göre, eşsiz insan¹ W.VonHumboldt'a "çağdaş bilimin tüm kavramlarının temelinde yer alan" bir üniversite anlayışını ortaya koyma fırsatını veriyordu². Bu düşünsel geleneğin en tanınmış çağdaş temsilcisi, 1923 yılından 1961 yılına kadar belli aralıklarla "üniversite düşüncesinin"³ somut yüzünü yenileştiren Kal Jaspers'tir. Jaspers'in görüş açısının tıpatıp bir özeti olmamakla birlikte bundan sonraki sayfalar onun yapıtına dayanmakta ve onun kimi temel yönlendirmelerini yansıtmayı ummaktadır.

İnsanlık Gerçeği Bulmak İstemektedir

insanlık gerçeği bulmak istemektedir. Toplular gibi insanlar da, gerçeğe dayanmak ve gerçekle beslenmek istemektedirler. Ancak gerçek,

(*) Jacques Dreze, Jean Debelles. **Conceptions de l'Université**, Editions Universitaires, Paris: 1968 adlı yayının 2. Bölümünün çevirisidir.

(**) A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi

(***) D.E.Ü. Buca Eğitim Fakültesi

1 "Çağımızda ticareti ve bilimi aynı düşünce zenginliği ve aynı ustalıklarla bir arada götüren bir insan bulmak güçtür". A. Boeckh, aktaran Xavier Léon, **Fichte et son temps**. II-2, Colin, Paris, 1927, s. 155.

2 K. Rossman, K. Jaspers. **Die Idee/der universität**/ Springer, Berlin-Göttingen-Heidelberg, 1941, s. 175.

3 Yalnızca K. Rossman'ın Almanya'da üniversite reformu ile ilgili açıklamalarıyla genişletilen kitabının 1961 baskısına yollama yapılmıştır.

hiçbir zaman tümüyle ele geçirilememektedir: Onu kendine özgü yollarla olanaklı olan tüm yönlerde aramak gerekmektedir.

"Gerçeğin her yerde baskıdan uzak bir biçimde araştırılması, insanlığın insanlık olarak hakkıdır"⁴.

Gerçeğin araştırılması, insanların kendilerini bu işe özgürce ve tümüyle vermesi gereken bir uğraştır; gençler, sürekli olarak bu çabayı yenileştirmeyi ve sürdürmeyi, somut yaşma sokmayı büyüklerinden öğrenmelidirler. Gençler ve yetişkinler birlikte bir araştırmacı ve öğrenci topluluğunu oluşturmaktadırlar. Gerçeği tüm enginliğiyle yakalamaya çalışan bu insanlar topluluğu üniversiteyi oluşturmaktadır.

Üniversitenin görevi, gerçeği, araştırmacılar ve üniversite öğrencileri topluluğunda aramaktır.⁵

Birlikte Aramak

"Bilim, inandırıcı içerikli bir gücü ve temel geçerliliği olan yöntemsel bilgidir"⁶.

Bilimsel tutum; akıl yürütmenin ve buluş yapmanın yöntemsel nitelikte olmasına; bir yandan kesin güç ve genel geçerlilikle donanmış bilgiler arasındaki; öte yandan, bunlardan yoksun bilgiler arasındaki ayrıma ve her türlü eleştiriye açık bir kafaya dayanmaktadır. Bu tutum, her gerçeğin gerekli önkoşuludur. Üniversite, bilimsel araştırmayı birinci görev olarak kabul etmeden gerçeği araştıramaz. Öyleyse üniversite, araştırmacılarının bilimsel araştırmalarını özendirmek için elinden geleni yapmalıdır. Bu yolda üniversiteye iki ilke rehberlik edecektir. Bilgi birliği ile araştırma ve öğretim birliği.

Bilgi Birliği

Bilimsel tutum, her türlü gerçeğin gerekli önkoşulu olarak ortaya konulmuştu. Bundan, bilimin gerçeği bulma olanağını sağladığı sonucu çıkmamaktadır. Bir yandan bilimin kendi sınırları vardır; o, yalnızca olgulara dayanmaktadır, özel buluşlarla hareket etmekte, ahlâksal davranışları açıklamamaktadır; bilim tek başına gerçeği yakalayamaz. Öte yandan bilim, kendi anlamını bizzat kendisi belirlemede yetersiz kalmaktadır. Dolayısıyla bilim kötü yönlendirilebilmekte ve kısırlaştırılabilmektedir. Özellikle, yalnızca o anki verimliliği üstünde durularak, ona yararlı bir işlev yüklenirse

4 Jaspers bu öngerçekten (postulat) yola çıkar. Aynı. s. 1.

5 Jaspers bu erekliliği öngerçekten çıkarır. Aynı. s. 1

6 K. Jaspers. Aynı. s. 41.

ya da tersine, buluşun yalnızca biçimsel yönleri üzerinde durularak bilim kendi kendine bir amaç haline getirilirse, bu durum görülür.

Kendine özgü görevine bağlı kalmak ve bilginin asıl amacının gerektiği gibi hizmetinde olmak için bilimsel araştırma, "varlığın birliği" ilkesine dayalı bir felsefi düşünüş ile yönlendirilmelidir. Her özel bilim, bilgiler dünyasında kendine bir yer bulmalıdır; bu evrenin çekim merkezi olarak üniversite, bilginin bütününe temsil etmek ve her araştırmayı, kendisini birliğe yaklaştıran ve bu bütünlük ile yüzyüze getiren bir ilişkiler ağı içine sokmak amacıyla kendini örgütlemelidir.

Bu bakımdan, her daldan araştırmacı ve üniversite öğrencileri arasında karşılıklı iletişim ve düşünsel ilişkiler bulunması, önemli bir rol oynamaktadır. Bu nedenle sözü edilen ilişkiler desteklenmelidir.

Araştırma ve Öğretim Birliği

Alman dilinin terminolojisi öğretimi "Lehre", eğitimden "Unterricht" ayırmaktadır. Jaspers, üniversite öğretimini araştırmaya giriş olarak anlamaktadır. "Lehre heisst teilnehmen lassen am Forschungsprozess"⁷. (Öğretmek, araştırma sürecine katılımı sağlamaktır).

Kısacası, "bir çiraklık" söz konusudur; öğrenci, hocasının yanında çalışırken bilimsel tutum bulmakta ve kazanmaktadır. Bu tutum, her türlü geçerli düşünsel davranışı içermektedir; bilim yaşamında olduğu gibi, meslek yaşamında da bu tutum kaçınılmazdır⁸. O, ancak canlı bir araştırma ile edinilmektedir; öyleyse titizlik isteyen bu üniversite öğrenimi kavramı, öğrencilerin bir araştırma ortamında yetiştirilmesini gerektirmektedir. Böylece öğrenciler açısından araştırma ve öğretim birliği zorunluluğu bulunmaktadır. Peki, bu, profesörler açısından doğru mudur?

Bir araştırmacı topluluğunu öğretim sorumluluklarını üstlenmeye zorlamak, onların asıl bilimsel etkinliklerini ağır biçimde kösteklemek tehlikesini taşımaktadır. Neden önlerine bu güçlük çıkarılmaktadır? Kimi zaman maddi kanıt ileri sürülmektedir: Öğretim çabalarının toplumsal önemi nedeniyle toplum, üniversitelere para ayrılmasını kabul etmemektedir; böylece, ders okutan bilim adamı parasız yapılan araştırmanın kendisine sunamayacağı maddi olanaklara sahip olmaktadır; öğreticilik görevi onun araştırmacılığının maddi dayanağı olacaktır. Jaspers daha güçlü bir kanıt getirmektedir: Bilgilerin aktarılması ve bilimsel tutum, bilimin gelişmesinde temeldir. Eleştiriye açıklık, nesnellik ve saydamlık kaygısı, araştırma sonuçlarının başkasına verilmemesini varsaymaktadır. Bilimsel çalış-

7 Aynı. s. 64.

8 Aynı. s. 54.

manın sürekliliği, yeni araştırmacılara bilimsel davranışın öğretilmesini gerekli kılmaktadır. Bu, her araştırmacı ya da özel araştırma kümesi için, üniversitenin aynı zamanda öğretim görevi de üstlenmemesi, özel meslek ya da dallarda yoğunlaşmış özel enstitülere ayrılmaması durumunda araştırmacıların bilgisinin kısa zamanda eskime tehlikesiyle karşı karşıya kalacakları tüm üniversitelerce kabul edilmektedir. Böylece araştırma ve öğretim birliği, öğretim elemanları ve kurum açısından da zorunlu olmaktadır.

Öğrencilerin, profesörlerin ve üniversiter kurumların denetiminde araştırma ve öğretim birliği ilkesi zengin sonuçlar vermektedir:

- Yalnızca araştırmacı gerçekten öğretebilir. Onun dışındaki herkes, eğitimbilimsel olarak ne denli derli toplu olsa da, donup kalmış bir düşünceyi aktarır.

- Düşünceyi canlı biçimde yayacak yerde, araştırmayı öğrenme ile eşanlamlı kabul eden öğretim; seçimine, düzeye, bireylere ve konulara göre değişen birçok biçim alabilmektedir. Bazı durumlarda üniversite etkinliklerinde dersler önemli bir yere sahip olabilmektedir. Bazı durumlarda ise, azaltılabilmekte ya da programda hiç yer almayabilmektedir; bazen kişisel çalışmalara, bazen seminerlere ya da küçük kümelerde tartışmalara ağırlık verilmektedir. Üniversite şu ya da bu yöntemin seçimini katı kalıplar içine hapsetmekten uzak durmalıdır.

- Öğretim biçimleri değişirse, doğal olarak üniversitelerdeki öğretim yönetim "sokratik" kalır. Temel amaç, kişisel düşünceyi özendirmektir; profesör ve öğrenci hem özgür, hem de sorumlu kişiler olarak eşit biçimde çalışmakta; skolastik yöntemin gizliliğinden (profesör için) ve edilgenliğinden (öğrenci için) olduğu denli, bilgiçlik taslayan yönetmenin mesafeli davranışından (profesör için) ve evetefendimciliğinden (öğrenci için) kurtulmaktadır⁹.

- Üniversite öğretimi öğrenciyi düşünsel bir mesleğe hazırladığı zaman bile, bilimsel bir davranışın geliştirilmesi esastır: Uygulamada yenilikçi yaklaşımlarla bilimsel davranış zorunludur; bilimsel davranış, bütün aktif yaşam boyunca sürmesi gerekli kesintisiz bir eğitim sürecinin hareket noktasıdır. Bu yüzden bilimsel araştırma ve bir mesleğin icrası amacıyla, eğitim ve öğretim birliği ilkesi, ikinci durumda olduğu gibi birinci durumda da geçerlidir¹⁰.

9 K. Jaspers'te bu üç yöntemin bir karşılaştırmasının ortaya koyan bir görüşü bulacaksınız. Aynı. ss. 84-85.

10 K. Jaspers. Aynı. s. 69.

● Bilim öğrenimi-ilkemize göre üniversite eğitimi-bir seçkinler kümesine, bir " entellektüel aristokrasisi" ne tanınan bir ayrıcalıktır. Üniversite en iyilere; çıkar gütmeyen bir düşünsel davranışa sahip; maddi başarıyı değil, bir ideali yaşamının zevkini arayan bir azınlığa yönelik olmalıdır. Jaspers, böylece üniversitenin hangi öğrencilere yönelik olması gerektiği sorusunu yanıtlamaktadır: ilk bakışta herkese, ama asıl olarak yalnızca en iyilere. Amaç genç kuşağın en yetenekli öğelerinin tam olarak gelişmesi ve yaratıcı bir üretime ulaşmasıdır. Bu seçkin kümesini kimlerin oluşturacağı önceden kestirilemez. En iyileri kaybetme tehlikesi göze alınmadan bir öğrenci katmanı önsel (â priori) olarak desteklenemez. Sözü edilen öğrenci kesimi; kafalarını gerçeğe takan, inceleme ve araştırmayı basit bir uğraşı ya da angarya olarak değil; bilimin ve gerçeğin hizmetine girerek, yaşamsal bir önemi olan dünyanın düzenlenmesine katılma sorunu olarak gören en titizler, en iyiler tek bir insan türüne indirgenemez. Bu öğrenciler, kaderin damgasını vurduğu bir kişilikler çeşitliliği oluşturmaktadır. Onların özü, bir davaya bağlanmakla nesnel biçimde kendini göstermektedir.

"Üniversite öğrenimi görmeyi seçen kişi, düşünsel yaşamı yalnızca dünyada bir başarı aracı olarak aramamaktadır. Yaşamında toptancı bir anlayışın en az bir yönüyle başarılı olmak istemektedir. Kendisini böylesine bir yaşama veren kişi şöyle tanımlanabilir. O, çıkar güdülmeden gerçekleştirilen bir açılımla, düşünceye somutluk kazandırılmasını (ister hekim, ister profesör, ister yargıç olsun), yaşamın her alanının kendine özgü özülü eksiksiz olmasını ve yaşam ereğinin düşünsel etkinliğin içinde olduğu gibi gerçekleştirilmesini istemektedir. O, günlük maddi kaygıları bir tarafa bırakarak, sıkı bir disiplinle kendini günlük işlerini yapmaya vermektedir. Bu günlük işler, bu kişiye bir düşünce üreticisi olma mutluluğunu verme ödülünü taşımaktadır"¹¹.

● "Üniversite araştırma davranışını geliştirdiği ölçüde, gerçek bir eğitim-öğretim ("bildung") vermek amacıyla olağan anlamdaki öğretimi aşmaktadır. Gerçekten de, gerçek bir bilimsel tutum, ahlâksal bir boyuta sahiptir ve manevi değerleri geliştirmektedir. Önce; nesnel, eleştiriyi kabul eden, kişisel düşünmeyi gerektiren (dolayısıyla bağımsızlık ve sorumluluk gerektiren) eğitimle; sonra bilisizliğin deneyimi ve aklın sınırlarının sınanması ile; son olarak ve özellikle de, keşfetmeyi isteme cesaretini ve böylece ayrıcalıklı olmayı gerektiren bilgi riski ile bunu yapmaktadır. Böylece, bir araştırmacı topluluğu, dayalı olarak ama kendiliğinden bir yetiştirme ortamı haline gelmektedir"¹².

11 Aynı. s. 129.

12 H. Schelsky. Einsmakeit und Freiheit adlı önemli eserinin (Rowolht, München, 1963) bir bölümünü "bilimle yetiştirmeye" ayırmaktadır (ss. 79-91). Bu bölümde, özellikle bağımsızlığın manevi değeri ve sonu felsefeye ve bilimle yetiştirmenin aktif yaşamla ilişkilerine varan bir bilimin yetiştirmedeki değeri üzerine Von Humboldt ve Fichte'in zengin görüşlerini yansıtan özlü bir yazı bulacaksınız.

Üniversitenin Örgüt İlkeleri

Araştırmacı ve öğrenci topluluğunun bilim yoluyla gerçeği araştırmasını özendirmek için, üniversite bilgi evreninin çekim merkezi olmalı ve temel ilke olan akademik özgürlük ilkesine uygun olarak örgütlenmelidir.

Fakültenin Yapısı

Bilginin amacı tektir ve bütüne yöneliktir. Bu tek amaç, bilginin ve araştırmanın tüm dağınık alanlarını kapsamaktadır. O, bilimler dünyasını oluşturan ve üniversiteyle yaşam ve nitelik bulan bir değiş-tokuş birliği içinde birbirleriyle karşılaşmaları için bu alanları serbest bırakır¹³.

Bilim birliği, ne geniş bir ansiklopedik birleşim (sentez), ne de temel bir ortak yaklaşımda yatmaktadır: Bu, üniversiteye canlılık kazandıran bir düşüncedir ve üniversite yaşamı bu düşünceye hayat vermektedir. Fakültelerin ve üniversite etkinliklerinin bağlı birimlerinin, bu birliğe saygı duyması gerekmektedir.

Tarihsel olarak Alman üniversitelerinde değişik bilimler bir felsefe fakültesinde toplanmıştı (önceleri "liberal sanatlar") ; diğer üç fakülte olan teoloji, hukuk ve tıbbın her biri bilimseldüşünce ışığını insan yaşamının başka bir yönüne götürüyordu. Günümüzde bilim dallarının uzmanlaşması ve yetiştirme gereksinmelerinin çeşitlilik göstermesi ile, üniversiteler, belli bir akademik düzen ve organik bağlardan yoksun bir tür okullar ve enstitüler yığına indirgenme tehlikesi ile karşı karşıya bulunmaktadır.

Kuşkusuz üniversite kendini yenilemeli, bilimlerin doğal gelişimine yardımcı olmalı ve gerçeği bilimsel bilgi yoluyla yakalama isteğinin ortaya çıktığı yaşamın tüm alanlarına açılmalıdır. Ancak o, ne uygulamalı, ne de tüm bilimlerin aydınlatabilecekleri yeni bir alanı bu ışıktan yoksun bırakmalıdır. Jaspers, bu bakımdan şu önerilerde bulunmaktadır:¹⁴

● Özgün bir bakış açısı getiren bilimler dünyasının ufkunu genişleten yeni bilim dalları, geleneksel fakülteler içinde ve bu fakülteleri teknik uzmanlık alanları ile doldurmadan gelişmelidir; örneğin, psikiyatri tıp fakültesi bünyesinde yer almalıdır, ortodonti değil;

● Yalnızca organik bir bütün oluşturan temel bilimler felsefe fakültesi içinde yer almalıdır;

13 K. Jaspers. Aynı. s. 95.

14 Aynı. s. 106.

● Geleneksel fakülteler içinde yer almayan beşeri bilimler, birliğini ve evrenselliğini gerçekleştirmek amacıyla oluşturulacak yeni fakültelerle gün ışığına çıkarılmalı, ama "yaşam alanı"ndan yoksun uzmanlık fakültele-
rine dönüştürülmemelidir,¹⁵

● Temel araştırmaların konusu olmayan alanların, üniversitelere bağ-
lanmış ek enstitülere bırakılması gerekmektedir.

Akademik Özerklik

Akademik özerklik, her durumda düşüncelerin kısıtlanmaması an-
lamına geldiğinde son derece olumlu yönlere sahip olmaktadır.

● Öğrenci kendisinden sorumludur. O, hocalarını eleştirel bir gözle
izlemelidir. Öğrenim gören kişi olmanın özgürlüğünden yararlan-
malıdır. Bu özgürlük, üniversitelerin hitap ettiği az sayıdaki görevine bağlı
bir öğrenci azınlığına yöneliktir.

"Üniversite öğretimi, kimi derslere ve seminerlere devam zorunluğu
getirildiğinde değerini yitirmektedir. Bu durumda üniversiteyi bir okul du-
rumuna dönüştüren bir mevzuat ortaya çıkmaktadır. Kuşkusuz bu du-
rumda bilgilerin özümlemesinde vasat sonuçlar elde edilebilir, ama üni-
versite için yıkıcı olan bu yolla, akademik özgürlükle birlikte düşünce
yaşamı söner. Çünkü bu yaşam, rastlantısal ve önceden kestirilemeyen
bir başarıdır; o, vasat başarıların bir alt ürünü değildir. Hoca ve öğrenci,
programlar, yönetmelikler, denetlemeler ve toplu etkinliklerden oluşan
sıkıcı engellerle karşılaşmaktadır. İlgisi yok eden bu ortam içinde iyi bir tek-
nik bilgi elde edilebilir ya da sınav konuları ezberlenebilir. Ancak, gerçek
bilgi, araştırma ve yeni buluş serüveni olanaksızlaşmaktadır; böylece akıl,
yapılacak uygulamalara önceden bağımlı kılınmaktadır"¹⁶.

● Profesör, öğreten kişi olmanın özgürlüğünden yaralanmaktadır.
Özgür bir araştırmacı, öğrencilerine kendilerini yönlendirmede örnek ol-
makta ve onların düşünsel yaratıcılığa katılımını sağlamaktadır. O, öğretim

---

15 Yazarımız "lebensgebiete" kavramını iyice açıklamadığından, onu somut örneklerden
yola çıkarak açıklamaya çalışalım; tanrıbilim, hukuk ve tıbbın kendi özel alanları şun-
lardır: Vahiy temeli üzerinde Tanrı ile ilişkili olarak yaşam, toplum yaşamında devlet
ve hukuk, insanını bedensel yapısının tedavisi. Jaspers, bu üç geleneksel fakülteye
bir "Teknik Fakülte" eklenmesini önermektedir (yani Almanya'da genellikle üniversite-
lere bağlı olmayan uygulamalı bilimler); onun bu konudaki sürükleyici yazısı Aynı.
ss. 108-112'de bulunmaktadır. O, buna karşılık tarım ve ticaret fakülteleri ilkesini
reddetmektedir.

16 Aynı.s. 77.

biçimlerini özgürce seçmektedir. "Profesörü bir ilkokul öğretmeni gibi kullanmak, onu istismar etmektir."¹⁷ Profesör kendi kişiliğinde kurumun özerkliğini de temsil etmektedir.

"Herşeyden önce profesör bir devlet memuru değil, bir 'birliğin' üyesidir. Devlet memuru, yetkili kişinin verdiği kararları yerine getiren bir araçtır; memurun görevi amirinin buyruğuna uymaktır; yüksek dereceli bir memur, uygulamak zorunda olduğu yasalarla bağımlıdır: Onun ahlâk anlayışı kendisine verilen emirleri yerine getirmede yatar. Buna karşılık, profesör esas içinde özgürdür; o, tek sorumlunun kendisi olduğu ve kendi başına hazırladığı-tanımından konusuna kadar-bir araştırmaya kendini verir. Yalnızca bir iç zorunluluk konuyla ilgili kesin bir yargıda bulunabilmektedir. Bir bilim adamı ve hoca olarak profesör, herşeyden önce kendini devletin bir memuru olarak değil üniversitenin bir üyesi olarak görür. O, işe başladığında yalnızca memurluk yemini değil, mesleki dayanışma yemini de etmektedir"¹⁸.

"Bir kurum olarak üniversite için akademik özerklik; yönetsel özerklik ve kendi kendini yönetme özerkliği anlamına gelmektedir. Gerçeğe değer veren ve buluşun sonuçlarından korkusu olmayan bir devlet, özgür, çıkarsız ve bağımsız araştırmaları özendirir. Bunun için devlet, üniversiteyi tüm dış baskılardan korumak-özellikle siyasi ve devlet baskıları- ve ona uygun hukuksal bir statü ile somutlaşan özerk bir alan olarak ayırmak durumundadır. Devlet, "üniversiter birliğin" eksiklik kadar yetersizliğin de sürüp gideceği bir fildişi kulesine gömülüp kalmasını önlemek için zorunlu olan dış denetimle "Buitewacht" yetinmelidir"¹⁹.

.....

Kuşkusuz, evrensellik ilkelerinin, araştırma ve öğretim birliğinin ve akademik özerkliğin gerçekten somut örneği olabilecek bir üniversite bulunmamaktadır. Böyle bir üniversite, yüksek nitelikli araştırma ve bir seçkinler kümesi oluşturmaya son derece uygun bir düşünsel merkez

17. Aynı. s. 116.

18. K. Jaspers. Aynı.s. 114.

19 Jaspers'da değil, Von Humboldt'da "özerklik", "yalnızlık" ile yan yana gider: "Einsamkeit und Freiheit" üniversitelerin tüm dış yapısını canlandıran iki ilkedir. "Yalnızlık"tan, üniversiteyi her türlü iktisadi, siyasal ilişkiden koruyan toplumdaki uzaklaşmak olarak anlamak gerekir. Von Humboldt bu "yalnızlığı" akademik özerklik anlayışı içinde örgütlenmek, gerçeği dış baskılar olmaksızın aramak isteyen araştırmacı ve öğrenci topluluğu için zorunlu olan bir fildişi kule olarak görmektedir. Bu zorunluluk, üniversitelerin kurulacağı yer olarak küçük köylerin büyük yerleşim yerlerine yerleşmesine götürmektedir. Bakınız: H. Schelky, Aynı. 3. başlık ve Einsamkeit und Freiheit, Antirillsvorlesun Forderung der Westphalischen Wilhelms. Universität zu Münster, Heft 45.

olabilmektedir. Jaspers, "düşünsel aristokrasinin" ve böylesi bir araştırmacı ve öğrenci topluluğunun özelliklerini çok güzel bir biçimde ortaya koymaktadır²⁰.

"Düşünsel aristokrasi toplumbilimsel bir aristokrasi değil, kaynağını kendisinden alan bir özgürlüktür. Ona işçide olduğu gibi soyluda, zengininde olduğu gibi yoksulda, ancak her durumda aynı seyreklikte rastlanmaktadır. O yalnızca bir azınlığa vergidir..."

"İşte size soylu aydınla köle aydını birbirinden ayıran şey: İlki gece gündüz kendisini, düşüncesinin konusunu izlemeye vermektedir; diğeri çalışma ile boş zamanı birbirinden ayrılmasını istemektedir. İlki, ruhunun fısıltılarına kulak vererek her tehlikeyi izlemekte, yoluna devam etmektedir; ikincisi, kendisine dışarıdan zorla kabul ettirilen bir yönlendirme, bir çalışma programı, bir iş planı beklemektedir. Birincisi, başarısızlık riskini göze almakta; ikincisi, çalışmasının başarıyla sonuçlanacağı konusunda güvence istemektedir.

"Hiçbir şey yapmıyor izlenimini verse bile, olanca gücüyle çalışmak soylunun içinden gelmektedir. Gündelik bir iş, ona bedensel çabalarla sınırlı bir alışkanlık gibi görünmektedir, çünkü ona göre gerçek çalışma; seçen, yönlendiren ve yönünü bulan aklının denetimindeki çalışmadır. Kuşkusuz o, taneyi bulmak için başağı canla başla dövmeyi bilmektedir, ama geriye birşey kalmamaktadır; önemli ipuçları veren tek şey olan iç huzurunu düşünmek ve elde etmek için bir kaybolup bir görünen sentez anlarını yenilemeyi bilmektedir."

"Köle aydın işini bir angarya olarak görmektedir. Çalışmasıyla övünmeyi sevmektedir. Özgürlüğünü düşüncelerine göre ve kendini eğlenceye vererek gerçekleştirdiği özgür iradede ibaret görmekte, özgürlüğü daha öğrenciyken kurtulmak istediği bir yük gibi algılamaktadır. İtaat etmek üzere doğmuş bir ilkokul öğrencisi gibi, başkasınca programlanan bir öğretimi özgürlüğe yeğlemektedir. Bu şekilde yönlendirilmiş bir çalışma akla yatkın olabilir, ancak, aydın köle ne yaptığını bilmeli ve hak ettiği bir öneme sahip olma savında olmamalıdır"

"Otorite ilişkileri hatalı ise, gerçek aydın, yüksek geleneğin gereklerine göre sorumluluklarını serinkanlılıkla üzerine almaktadır. Bu bağlamda orada otoriteyi yeniden bulmak için büyüklerine ve ortak düşüncenin taşıyıcısı olan geleneğe yönelmektedir. Bu sesiz otorite hâlâ üniversitede yaşandığında kendisini zorla benimsetmemekte, minnettarlık beklemekte ama toplulukta herkesin üstünde olan bir ilkeyi serbestçe keşfetmek için herkesi serbest bırakmaktadır."

20. Aynı. ss. 115-116.

"Üniversite profesörleri araştırmacıdır. Artık küçük öğrenci olmayan bağımsız yetişkinlere ve kendilerinden sorumlu üniversite öğrencilerine, kendilerini yönlendirmede örnek olmaktadır; onlara öneriler ile yardımcı olmakta, düşünsel etkinliklerine katılma olanağını sunmaktadırlar. Üniversite profesörünü ilkokul öğretmeni gibi kullanmak, öğretim üyeliği mesleğini kötüye kullanmaktır."

"Azınlığın düşünsel girişimi tüm üniversite yaşamında belirleyici olmalıdır. Yığınlar bu seçkinlere göre değerlendirilecek ve onları olanaklarının sınırlarına kadar izleyeceklerdir."²¹

Yığın sorununun bu şekilde konmasına şaşmamak gerekir: Araştırmaya etkin olarak başlama yalnızca az sayıda insan için olanaklıdır -buna yetenekli olanlar ve profesörlerin ilgilenmeye zaman bulabildikleri öğrenciler-. Öyleyse daha çok kişinin sorununa başka bir çözüm aramak gerekmektedir. Jaspers ve daha sonraları Rossman²², araştırma yapmadan ve öğrencileri araştırmaya başlatmadan önce, en iyi bilimsel ders kitapları düzeyinde bir kitle eğitimi verecek özerk yüksek öğretim "Unterrichts Institute" ağı oluşturmayı önermektedir. Bu kuruluşlar üniversitelerin içinde yer almayacak, onlara eklenmiş olacaklardır: Böylece bilgilerini taze tutabilmek için profesörler -bunlar araştırmacılar değil, eğitimcilerdir - araştırma çevreleriyle ilişkilerini sürdüreceklerdir. Öğrenci topluluğunun gereksinimleşeri karşılanacak ve üniversiteler günümüzde yukarıda geliştirilen düşünceye uygun olarak örgütlenmelerini engelleyen bir sorumluluktan kurtulmuş olacaklardır. Yalnızca daha önceden sistemli bilgilerle donatılmış olan, araştırma yapmaya istekli öğrenciler üniversitede eksiksiz bir eğitim-öğretim göreceklerdir; araştırma ve öğretim birliği yalnızca bu düşünsel seçkinler için olacaktır.

Çağdaş üniversitenin başka yerlerde olduğu gibi Almanya'da da bu "öğretim kurumlarına", "akademik özgürlük içinde kendini araştırmaya adanmış araştırmacı ve öğrenci topluluğuna" daha yatkın olup olmadığı sorulabilir. Yanıt olumlu ise, Von Humboldt'un idealini yaşama geçirmek için bu tür toplulukların yaratılması gerekmektedir. Bu nedenle, Jaspers üniversite topluluğunun iki yönlü olduğunun altını çizmektedir: Bir yandan üniversitelerin yapısını ve düzenlemesini çağın koşullarına ve gereksinimlerine uyarlamak; diğer yandan idealist bir üniversite kavramını güçlendirmek. Bu ikinci yön en önemlisi olacak -anlayış kuruma esin kaynağı olacksa- ama kafalarda derin bir yenileştirme gerektirecektir²³.

Schalsky'e göre Von Humboldt'un ve Jaspers'in üniversite düşün-

21. K. Jaspers. **Aynı.** ss. 115-116.

22. **Aynı.** ss. 112-113; K. Rossman. **Aynı.** ss. 205-24.

23. Bkz. K. Jaspers. **Aynı.** ss. 37-40.

cesi çağdaş dünyanın gerçeğine o denli uzaktır ki, ancak yeni bir buluş ile gerçekleştirilebilir. Böyle bir buluşun uygunluğunu kabul ederek, onu çağdaş üniversitenin merkezinden çok, yanına ya da ötesine yerleştirmektedir. Schelsky, yüzyıldan beri "bilim dünyasının" geçirdiği "toplumsal dönüşüm"lerden yola çıkarak böyle düşünür (özellikle çalışma yaşamının bütün biçimleriyle gitgide artan biçimde bilimle dolması ve bilime dayalı mesleklerdeki tüm sonuçlarıyla birlikte araştırmanın sanayi haline gelmesi). Bu dönüşümlerin etkisiyle üniversite, herşeyden önce "bilimsel uygarlığımızın" kadrolarını yetiştirme merkezi olmuştur.

Bu gelişim, çeşitli araştırma ve öğretim kurumları ağı çerçevesinde yeni buluşlar gerektirecektir. Araştırma ve öğretim birliği ilkesine işlerlik kazandıran bir araştırmacı ve öğrenci topluluğu, daha az seçmeci diğer üniversite kuruluşlarıyla birlikte orada yer alabilir. Hatta Schelsky, tümüyle kuramsal ve dallararası nitelikteki araştırmaları için çeşitli bilim dallarından ileri düzeydeki araştırmacı ve öğrencileri içine alacak bir "Kuram Üniversitesi" eklemek istemiştir. Belki de diğerlerinden daha iyi bir şekilde bu üniversite, bilim evreninin çekim merkezi olma işlevine sahip olacaktır²⁴.

---

24. Bkz. H. Schelsky. "Antrittsvorlesung" Passim ve 26-32. sayfalara; Einsamkeit und Freiheit, 14., 15., 18. ve 21. bölümler ve 312-317. sayfalar "Kuram Üniversitesi" ile ilgili.